

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone Rockwell 4994

LETO—YEAR XXIV. Chicago, Ill., ponedeljek, 23. februarja (Feb. 23), 1931. STEV.—NUMBER 45

Hoover grozi z izrednim zasedanjem kongresa

Petdenovnik za mestno uslužbence
Vprašanje bo dano volilcem na glasovanje pri prihodnjih volitvah

Washington, D. C. — Zdej, ko senat umolkni z grožnjami rednega zasedanja novega kongresa, je pa predsednik Hoover že grozil z izrednim zasedanjem. Vest v kongresnih krogih glasi, da izreče Hoover to vojno v poslanici, s katero nameni, da je vetural načrt zvišanja posojilne vrednosti nagradnih certifikatov za višje vojaške častnike. To je grožnja, da vladna bilanca denarja za novi projekt bošna in, če kongres ovirne njegov, on bo primoran siliti na izredno zasedanje novega kongresa. Hoover upa, da s to grožnjo dobi stari kongres, da odobri njegov vet.

Predsednik je sporočil v petek, da je pristal na senatu, da ne bonusni načrt s svojo vetno bilanco vred najkasneje do 1. junija. S tem je sprejel novo obstrukcijo v senatu, s katero je grozil senator iz Michiganu. Couzens izjavil, da bo nasprotoval vsakemu delu v zbornici toliko časa, dokler Hoover ne podpiše ali tira predloge bonusa.

Protitrušni zakon v Kanadi

hovi sodnijski tribunal v Londonu ga je proglasil veljavnim

Ottawa, Kanada. — Kanadski titrustni zakon je pravomora, kot se glasi odlok, ki ga je dni podal Privy Council v Londonu, vrhovna sodna instanca Veliki Britaniji.

Privy Council je tudi odobril 498 kriminalnega zakona, dovoljuje prosekucijo monolitov. Zadeva je bila predložena Privy Councilu po Property Articles Trade asociaciji, ki so organizirani lekarnarji in so želeli, da se omeje opcije lekarn, ki so določevale ne po svoji volji.

W. H. Price, generalni državni pravnik v Ontariu, je naznačil, da bo začel takoj s prosekucijami oseb, ki so obdolžene krive protitrušnega zakona.

Delavske unije protestirajo
New York. — Podjetniki, ki so pogodbe za izvršitev mušinskih del, tekmujejo med seboj v zviševanju mezd. Tako se glasi pritožbe, ki prihajajo v uradni strokovne delavske unije v New Yorku.

Direktor budgeta v New Yorku, trdovratno odklanja zahteve večje apropiacije, kar bi otežilo plačevanje unijam. Radi tega so se pleskarji zbirali na centralno delavsko zvezo, naj prisili direktorja, da bo upošteval državni zakon, ki določa, da se mora delavcem, ki so upošani pri izvedbi del, plačevati unijne meze. Silne pritožbe so pošle tudi tesarji, zidarji in druzdelavci.

Hoover obljublja uposlitev 450.000 delavcev
Washington, D. C. — Predsednik Hoover je rekel, da bo v izrednih tridesetih dneh uporabil 450.000 delavcev pri razpisu federalnih gradnjah. To je vedel zadnji petek poročevalci v Beli Hiši.

NEMŠKI REPUBLIKANCI SE ORGANIZIRAJO

Pripravljeni hočejo biti za vsak slučaj fašističnega puča

Berlin, 22. febr. — Čez 40.000 republikancev je danes popoldne demonstriralo v Berlinu proti sovražnikom demokracije na fašistični in komunistični strani. Demonstrantje so koračili po ulicah v vojaškem redu in zaključili demonstracije s velikanskim ahodom v Lustgarten. Komunistične protidemonstracije se niso porečile. Republikanska brambona organizacija je danes demonstrirala v tridesetih nemških mestih in samo v treh mestih — Stuttgartu, Brunewicku in Chemnitzu — so nasprotniki motili republikance.

Berlin, 21. febr. — Nemška republikanska obrambna organizacija, imenovana "Reichsbanner", je zdaj v procesu temeljitega reorganiziranja in ojačanja, da bo pripravljena za vsak slučaj, ako bi se hoteli Hitlerjevi fašistični pučisti polastiti vlade.

Ta organizacija je nekaka "privatna armada", katero so organizirali socialisti takoj po prevratu, ko so razni monarhistični pučisti neoprestano ogrožali mlado nemško republiko. Člani se rekrutirajo večinoma iz socialističnega delavstva, a med njimi so tudi pristali katoliških organizacij in demokratije, ki so prepričani republikanci. Pred nekaj leti so tudi komunisti ustanovili svojo "privatno armado", ki so jo krstili za "Bojovnike rdečih front". Ta organizacija je bila po oblasteh prepovedana in je danes večidel razpuščena. Zadejne mesece pa je prišlo na dan, da imajo tudi Hitlerjevi fašisti enako organizacijo, ki pa je tajna in obstoji večinoma iz bivših vojaških oficirjev in vojakov, ki se še niso otreli monarhističnega mišljenja.

Republikanska brambona organizacija lahko postavi na ulice tri milijone bojovnikov, če je treba. V organizaciji so posebni oddelki, sestavljeni iz samih bivših vojakov, ki so trenirani za različne protinapade in protigrade.

Fašistične čete morajo torej računati s to republikansko protisilo, ako se kdaj lotijo pučarskih načrtov v Nemčiji.

Stavka rudarjev prihaja v Franciji

Pariz, 21. febr. — Prihodnji mesec pride generalna stavka rudarjev v Franciji, ako lastniki premogovnikov ne umaknejo svojih zahtev za znižanje meze in skrajšanje delovnika v škodo delavcev. Lastniki bi radi znižali mezo in skrajšali delovnik v škodo delavcev. Lastniki bi radi znižali mezo za osem odstotkov in odločili večje število rudarjev s skrajšanjem obrata. Rudarska unija se odločno upira tej nakani in zagrožila je s splošno stavko. Vlada posreduje za kompromis.

Nižja zbornica odobrila kompromis glede Muscle Shoals

Washington, D. C. — Poslanska zbornica je v petek sprejela kompromisni načrt konferenčnega odseka za vladno obratovanje elektrarne v Muscle Shoalsu z 14 proti 153 glasovom. Načrt gre zdaj v senat, kjer bo nedvomno tudi sprejet, nakar ga predsednik Hoover ubije s žepnim vetom kakor je to storil predsednik Coolidge pred dvema letoma.

Polna zveza za Evropo

Pariz, 21. febr. — Odsek političnih zadev mednarodne trgovinske zbornice je izdelal načrt polne zveze za vse evropske države, ki ga hočejo osvojiti. Glavne točke načrta so znižanje poštnih pristojbin.

Zahteve za socialno zakonodajo

Uradniki delavske federacije v New Yorku kritizirani, ker so ignorirali apel Banstva

New York. — (FP) — "Čudim se, da državna delavska federacija, ki se je na svoji konvenciji soglasno izrekla v prilog državnemu zavaranju zoper brezposelnost, se sedaj ni podvzela nobenega koraka v tem oziru," je dejal W. A. Preston, član tiskarske unije, na konferenci Centralne strokovne in delavske unije v New Yorku. "Uradniki federacije se ne drže konvenčnih sklepov in bilo bi umestno, da se člani oglašijo in javno protestirajo. Prepričan sem, da zastopni menije organiziranega delavstva v državi New York, ker zahtevam, da uradniki federacije izvajajo sklepe konvencije. Naka dolžnost je, da damo našim v drugih državah dober vzgled v ugrinjanju socialne zakonodaje."

Večina delegatov na konferenci se je strinjala s Prestonom in Abraham Leffkowitz, zastopnik krajevne utilitetske unije, je zahteval, da komitej državne delavske federacije, kateremu je bila dana naloga, da sestavi načrte za državno zavaranje proti brezposelnosti, poda svoje poročilo.

Uradniki Centralne unije so bili odločno v zavihugi radi stališča, ki so ga zavzeli delegati. Predsednik Ryan je že enkrat prej izjavil, da ne more storiti ničesar takega, ki bi nasprotovalo smetnikom, ki jih zagovarja Ameriška delavska federacija. S tem je mislil na Greenovo izjavo, ki je je podal pred pristopkom konvenciji federacije in v kateri je pobijal državno zavaranje zoper brezposelnost, češ, da so ameriški delavci preponosni, da bi sprejemali miloščino.

Odprava militarizma v Wisconsinu

Predsednik državne univerze v Wisconsinu podpira gibanje

Washington, D. C. — (FP) — Zenska mirovna liga je razposlala petletno univerzam, ki zahteva odpravo prisiljenega vojaškega vežbanja. V Ameriki je več kot sto univerz in kolegijev, kjer se morajo dijaki podvreči vojaškemu vežbanju.

Predsednik državne univerze v Wisconsinu je odobril petletno in jo priporočil v podpis tudi drugim ameriškim učnim zavodom. Za njo se je izrekla tudi Ameriška učiteljska federacija.

Petletja bo potem predložena kongresu zaenot s predlogi, da zahteva, da se prisiljeno vojaško vežbanje odpravi iz vseh ameriških univerz in kolegijev.

Bankirji napovedujejo prosperiteto

New York. — "Povsod se opaža oživiljenje industrijskih aktivnosti," se glasi poročilo, ki ga je te dni objavila American Bankers asociacija. V istem času pa je zvezi trgovinski departament izdal buletin, ki pobi poročilo bankirjev. Cena bondom so padle, trgovina na debelo je padla na najnižjo točko in produkcija, premoaga, olja in le sa se je zmanjšala.

Hoover in bankirji se še vedno ozirajo, da bi opazili vrnitev prosperitete, ki pa se še ne kaže prikazati, da si večkrat napovedali, da čaka za ogrom.

Denarja je dovolj

Boston, Mass. — Bizniški krogi ne morejo dobiti depresije odgovornosti za pomanjkanje denarja ali kredita, se glasi poročilo državnega delavskega parlamenta. Denarja je dovolj in velebiznis ga prav lahko spravi v cirkulacijo, ako poveča industrijske aktivnosti.

CINCINNATI ODPRIL "RDEČO NEVARNOST"

Mestni upravitelj določil poseben prostor v parku, kjer lahko vsak svobodno izraža svoje mnenje

Cincinnati, O. — (FP) — "Rdeča nevarnost" v Cincinnatiju ni več. V marcu prejšnjega leta, ko so bile naznanjene demonstracije, je morala biti policija v službi 24 ur nepretrgoma, da prepreči "komunistično revolucijo". Demonstracije so se vseeno vršile, policija je dobila priliko, da pokaže svojo brutalnost, aretiranih in ranjenih je bilo veliko število demonstrantov in bisniške kroge je prevzela bojazen.

Tudi letos so komunisti organizirali demonstracije in pohod pred mestno hišo, toda izgrediv ni bilo. Župan in mestni upravitelj sta jih prijazno sprejela, poslušala njihove pritožbe in obljubila pomoč brezposelnim. Ker se policija ni vmešavala in izvala, je vaa stvar mirno potekla in ni bilo ne aretiranih niti prelivanja krvi.

Mestni upravitelj se je izkazal za previdnega diplomata. V mestnem parku je določil poseben prostor za svobodni forum, kjer lahko vsak govori in razpravlja o čemur hoče in se mu ni treba bati policijskega kolika.

Tipljenje marionetnih stavarjev

Marion, N. C. — Sedemdeset družin stavarjev, katerih imena so bila dana na črno listo, ker so bili aktivni v stavki 1. 1929, se nahaja v veliki revščini. Nekatere družine so se prodale vse svoje pohištvo in porabile denar za nakup živil. Radi podhranjenosti se širijo bolezn med odraslimi in otroci. Mnogi bolujejo na pelagiji. Drugi groze evikcije. Za te reveže se sedaj ne zmeni nihče in od prošlega božiča niso prejeli nobene podpore.

Poslanec kritizira Pinchota

Pittsburgh, Pa. — A. J. Mummanno, član državne legislature, je odlošal guvernirja Pinchota radi predloge, ki določajo, da državna policija skrbi za protekcijo privatne lastnine. Mummanno je avtor predloge, ki predvideva odpravo železarske in premoagovne policije in nadomestitev iste z industrijsko policijo.

Radi teh predlog se obeta oster boj v državnih zbornicah. Socialisti nasprotujejo obema predlogoma in zahtevajo, da kompanije same skrbijo za protekcijo svoje lastnine.

Napoveduje uposlitev železničarjev

Baton Rouge, La. — L. W. Badwin, predsednik Missouri Pacific Railroad, je na zaslišanju pred meddržavno trgovsko komisijo izjavil, da bo družba zgradila večje število novih železniških prog, za kar je določila \$5.500.000 in bo valed tega rabila večje število železniških delavcev.

Gandi skoro zadušil v navalu množice

New Delhi, Indija, 21. febr. — Na tukajšnjem shodu nacionalistov bi bil Gandi včeraj skoro zadušil od svojih lastnih obboževalcev. Več kot 200.000 oseb je navadilo nanj, da se dotakne njegovih golih nog v znak svetostbe. Komaj so obranili "svetnika", da ni bil pogašen v silni gneči.

Plazovi usmrtili 15 Tirolcev

Dunaj, 21. febr. — Plazovi snega, ki so zadnje čase zelo pogosti v Alpah, so zasuli potnaje oseb na Tirolskem.

Jetniki gradijo ceste na jugu

Zveza podjetnikov protestira proti prisilnemu delu

San Francisco, Cal. — (FP) — Ako hočeš imeti delo, pojdi v ječo. Taka je situacija v državah, ki upošujejo kaznjence pri gradnji cest, kot je bilo razvidno iz poročil, ki so bila predložena na konvenciji General Contractors asociacije.

Delegati na tej konvenciji so se izrekli proti upoštevanju jetnikov pri gradnji državnih cest, ker s tem konkurirajo s prostimi delavci in ugritali, naj se jih upošli na državnih semljikih in pri pogodovanju.

Virginia, Florida in Alabama so države, ki se v največji meri poslužujejo kaznjencev pri gradnji cest. Te imajo organizirane jetniške skupine. Vsaki teh so pridržani prosti sušeni delavci, ki operirajo mašinerijo, dočim jetniki opravljajo navadna dela. Poleg teh so tudi jetniki iz okrajnih zaporov, ki so prisiljeni delati na cestah.

To ima na posledico znižavanje mezd "prostim" delavcem. Nekateri podjetniki, ki imajo pogodbe za gradnjo cest, plačujejo delavcem od 25 do 35 centov na uro. Ta sistem prevladuje v mnogih državah, toda ne v taki meri kot v Virginiji, Floridi in Alabami.

Angleško ladjedelnice poživajo

Ljudstvo je nezadovoljno in radi bodo se množile klošči

London. — (FP) — Ena najglavnejših angleških industrij — ladjedelnštvo — je pričela propadati. Komaj pet odstotkov ladjedelnških delavcev je upošlenih, na tisoče pa jih je bilo prisiljenih vatopiti v brezposelnostno armado.

Ljudstvo je že nestrpno radi naraščajoče bede in ker situacija postaja čedalje bolj miserna. To se očituje tu v množitvi sločinov. V enem tednu so bili izvršeni trije roparski umori v Londonu in število manjših ropov, vlovov in tatvin se je potrojilo v prešlih šestih mesecih.

Progresivci kuhajo novo stranko

New York. — Razprava o načrtih za ustanovitev nove politične stranke, ki naj se izda svoj program in imenuje predsedniškega kandidata pri prihodnjih volitvah, je bila glavna točka na banketu, ki ga je priredila Liga za neodvisno politično akcijo. Glavni govornik je bil John Dewey, načelnik lige, ki je svetoval, naj bo glavni cilj nove stranke "odprava privilegijev, javna kontrola nad naravnim bogastvom, ljudsko lastništvo javnih naprav in enake ekonomije in politične pravice državljanov. Bruce Bliven, urednik revije "New Republic", je sugeriral, naj se pozove voditelje socialistične, komunistične stranke ter voditelje drugih progresivnih skupin na sodelovanje pri ustanovitvi nove politične stranke.

Odvetniki in odškodninski zakon

Ashville, N. C. — "Ashville Labor Advocate", glasilo delavskih unij, obdoljuje odvetnike sebičnosti in lakomnosti, ker podpirajo akcije, da se državni odškodninski zakon amandira. List pravi, da bi predlagani amandament odstranil državno protekcijo in bi bili pokodovani delavci odvisni od odvetnikov pri izterjavanju odškodnine, in ti zahtevajo za svojo delo pretirane pristojbine. Državna delavska federacija in druge delavske unije se bojujejo proti sprejetju amandamenta.

NOVI REBELNI IZBRUHI V JUŽNI AMERIKI

Vai trije poskusi v Peruju, Argentini in Paragvaju so izpadli; 60 ubitih

Lima, Peru, 22. febr. — Nekaj ur po izjavljeni vstaji v Limi se je upra vojaška posadka v Arequipu na jugu republike. Vlada je mobilizirala 1600 rezervistov in poslala aeroplan s bombami nad rebelno mesto.

Lima, Peru, 21. febr. — Tu je včeraj izbruhnila politična revolucija, ki pa je umrla po nekaj urah in pustila za seboj okrog 60 mrličev in čem sto ranjenecv. Mrtvi so večinoma vladni vojaki, ki so bili primorani napasti staro trdnjavo Callao, v kateri so se rebeli branili s strojnimi. Okrog 500 vstavev je napadilo predsedniško palačo, toda posadka jih je odbila in zbežala so v trdnjavo ob pristanišču v Limi, v kateri je carinarnica. Vladne čete so obklopile trdnjavo in po štirih urah furioznega streljanja so se rebeli podali. General Pedro Pablo Martinez, pristal prejšnjega režima, je vodil vstajo. Bil je ujet in vržen v zapor.

Buenos Aires, Arg. 21. febr. — Policija je včeraj udušila protivstajno gibanje, ko je navallla v neki katoliški samostan in tamkaj aretirala 16 častnikov in večje število civilistov, ki so delali priprave za vstajo proti sedanjemu režimu. Vodja gibanja je bil general Torrance, ki je bil inšpektor armade za časa prejšnjega predsednika Irigoyena.

Asuncion, Paragvaj, 21. febr. — Uradno poročilo se glasi, da so vstati izpraznili mesto Villa Encarnacion, katerega so osvojili v četrtek zjutraj. Vladne čete so okupirale mesto — ki leži ob meji Argentine — in vstaji so bili razpršeni.

Oljne kompanije se polastile indijanskih zemljišč

Washington, D. C. — National Popular Government liga je izdala buletin, v katerem opisuje, kako so bili indijanski rodovi na jugozapadu oropani zemlje. H. J. Hagerman, prijatelj Albert Falla, je v precej misterioznen način postal upravitelj indijanskih zemljišč ter jih oddaja v izkoriščanje privatnim oljnim kompanijam. National Popular Government liga se je zavezala za pravice Indijancev in zahtevala, da privatne kompanije plačajo Indijancem polno vrednost zemlje, ki je prešla v njihove roke. Republikanski politiki so pa potem vplivali na zveznega justičnega tajnika, da je suspendiral akcijo. pred zveznim sodiščem, ki je imelo odločiti, dali so Indijanci upravičeni do lastnine, ki jim je bila odvzeta valed Hagermanove akcije ter izročena oljnim kompanijam v izkoriščanje. Liga obljublja, da bo gnala zadevo pred višjo instanco, da pridejo Indijanci do svojih pravic.

Atentat na Zoga izalorjen

Dunaj, 21. febr. — Albanski kralj Zog je sinoči ušel smrti s prevaro, ko je bil v dunajskem opernem gledališču. Njegov avto ga je čakal pri stranskih vratih, on pa je zapustil teater pri glavnem vhodu in svoja dva adjutanta je poslal skozi stranska vrata. Tam sta čakala dva moška, ki sta ustrelila enega adjutanta, drugega pa smrtno ranila. Napačica sta bila aretirana.

Dva ubita v bitki s banditi

Chicago. — V petek zvečer je bila bitka med roparji in gosti v salunu, čigar lastnik je Silvio Quilice, 600 N. Kedzie ave. Med pokanjem revolverjev sta obšla eden bandit in eden gost mrtva, drugi bandit je pa bil ranjen. Ubiti gost je bil Benjamin Vaughn, veteran špansko-ameriške vojne.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosveta v Jugoslaviji.)

ATENTAT V ZAGREBU

prostorih režimne mladinske organizacije "Mlada Jugoslavija" v Zagrebu je eksplozivni pekleni stroj, ki ni naredil mnogo škode.

Ljubljana, 2. febr. 1931.

Dne 31. jan. ponoči je prišlo do eksplozije v prostorih mladinske organizacije "Mlada Jugoslavija" v Zagrebu. "Mlada Jugoslavija" so ustanovili režimovci za mladino v Zagrebu. V organizaciji so pridobili nekaj radijskih aparatov. Imela pa je ta organizacija nasprotnike v onih človeških mladincih, ki niso prepoznali svoje preprčane, so ga imeli pred nastopom seje vlade. Ti so bržkone tudi vršili atentat na prostore te organizacije in sicer prav v dneh, se muči v Zagrebu kraj.

Kralj je istega dne zvečer poravnal nekaj mladine, ki je prišlo pod njegova okna v klinkat.

Časopisi so se vedno polni poročil o kraljevem bivanju v Zagrebu. Vsak njegov izprehod in govor vestno beležijo.

Uboji radi šarnice. — Pri Sv. Anžari so pri posestniku Nipiču dirali delavci drevje v gozdu. Njimi sta bila tudi 19-letni fantin Cafnik in 21-letni Jakob Ber. Pri večerji jim je dal posestnik tudi šarnice, da so jo imeli. Potem je naprosil Cafnika in Berja, naj gresta z njim pomesti nekaj v hlevu. Šla sta, a v hlevu sta se spila med seboj, in sta se že od nekdaj mrzila. Njimi vilami sta hotela skočiti drug v drugega, toda posestnik jima je to preprečil. Toda Ber je vzel bič ter udaril Cafnika tako močno, da je imel krvave podplutbe po telesu. Potem je vzel zbrač, Cafnik pa za njim s nožem v roki. Došel ga je in mu zasadił sto trklat v plečih, potem se v prsi in še žilo na glavi mu je prežal. Cafnik je padel domov. Veber se je onemogočil priplazil do Nipiča ter poizkušal, da ga je Cafnik napadel. Speljali so ga v mariborsko bolnico, a se bori s smrtjo in bo kmalu podlegel.

Ljubljanska senzacija. — Ljubljana ima svojo senzacijo, če kdo vidi kakoga filmskega igralca ali igralko živo pred seboj. Je za mladino, ki se najbolj bori v sport in kino, dogodek v posebne vrednosti. In ko so opazili javili, da se peljeta v nedeljo 1. febr. zvečer s monakovim brezovlakom nemški filmski igralec Willy Fritsch in Lili Harvey, filmska igralca, ki seveda ožgaj v strehi. Fritsch in Harveyjevo poznamo iz mnogih dvoran prav dobro, Harveyjeva je bila v nemem filmski igralka, zdaj pa se seveda morala oprijeti tudi drugega filma ter nastopa v različnih filmskih operetah. Zdrav prav tako. In zato je bilo treba iti na kolodvor oba igralca, namenjena v Zagreb, poravnati. V Zagrebu ju je namreč dobil neki kino za boljše reklamo novi film, v katerem nastopa omenjena dva, in sicer film "Moja žena, tvoja žena". Ljubljanskem kolodvoru se je vrlo polno deklet pa tudi fantov. In nekaj odraslih, dvoje vneš, opazili se je odpeljalo celo. Kranj nasproti, ljubljanski Matica pa je poslal svojega člana nasproti do Jesenic, ljubljani pa je zastopnik iste kina poklonil obema lepe nagode. Naprosili so ju tudi, naj se pri povratku ustaviš tudi ljubljani ter tu prisostvovala izstavitvi njunega filma. Oba ljubljana in tako bo mogoče ljubljana doživela še enkrat to senzacijo — videti pred seboj filmskega igralca. In v tako. Publika je že tako — verjame, da je treba take ljudi odvesti kot na kakšni razstavi. Za njune avtograme so se cestniki, plezali po vagonu ter tem razbili šipo vagona.

Prezemanje plaz v dolini Črne. Na cesti Kamnik-Gornji Grad se večkrat potegnil plaz na črni. Najhujši plaz pa se vrtil na cesto v petek zvečer. Velikim obsejem se je sesunog hriba na cesto ter jo zasulo. Velike skale in

DVOJNA MORALA CERKVE

Verniki cerkvi niso vsi enaki

Cerkveni svečeniki so med vojno oznanjali po cerkvah Kristov nauk "Ljubite svojega bližnjega", vojni duhovniki pa so blagoslovljali na frontah vojake za blagoslovljen napad na noč blagoslovljali morijo. Brali so po cerkvah evangelije o miru ter pridigovali v isti sapi, da bog sam hoče vojno in če bi prišel Kristus na svet, gi streljal s strojnico. (Tako je pridigoval neki nemški duhovnik med vojno!) Dvojna morala. Ena za knjige, druga za ljudstvo.

Tudi glede samomorilcev postopaj cerkev različno. Po njenem mnenju in načelu, človek ni ma pravice vzeti si življenje, ki mu ga je bil dal — bog. Sampo bog mu ga lahko vzame, bodisi v vojni, v rudniku pri nesreči ali v starosti v postelji. Samomorilec si s svojim zadnjim dejanjem, s samomorom, nakoplje nov smrten greh, ki je tako velik, da ga cerkev ne sme pokopati oficijelno in ga ne smejo zagrebati v blagoslovljeno zemljo, marveč v poseben neblagoslovljen kot, v kot samomorilcev.

Nekaj primerov:

Nekje v delavskem revirju je živel gostilničar, ki je bil liberalen, ne klerikal. Ko je far-nar-cerkev nabirala denar za zvonove, ta gostilničar ni dal niti dinarja. Odklonil je vsako pomoč cerkvi za zvonove. Župnik pa si je vedno beležil in zapomnil imena vseh onih, ki niso dali za zvonove. Ko je ta gostilničar umrl — in umri je brez spovedi in obhajila — ni dovolil fajmošter, da bi gostilničarju zvonili. Dejal je: dal ni za zvonove nikogar, pa mu tudi zvonili ne bomo. Pa šel je še dalje: Ker vemo, da je brezverec, ga tudi cerkveno pokopati ne bomo. Žlaht-ta je radi "sramote" prošla fajmoštra, naj ga pokoplje cerkveno, a brez uspeha. Pa je žlahta policajla notarja in je ta notar pokopal gostilničarja. — Radi denarja torej ga cerkev ni hotela pokopati cerkveno. Pokopal ga je notar — in gostilničar počiva pod zemljo kot vsi drugi. (Spiriti-tisti v okolici so celo "govorili" z duhom gostilničarja, ki je po-vedal, da je zdaj za šoferja pri bogu in da prevaja boga po ne-beških livadah. Gostilničar je bil namreč tudi mašinist.)

Če bi bil gostilničar dal kaj za zvonove, pa bi bilo vse. Denar je nad vero.

Drugi primer s samomorilci: Na Jesenicah si je vzel življenje neki delavec. Bil je brez staršev in bil je ves zapuščen na svetu. Zato se je udal pijaci. Mnogo je pil. In v pijanosti je večkrat pretil, da se bo ubil, da si bo vzel življenje. In zadnji teden je to res storil. Napil se je in doma obesil nad posteljo. Našli so ga mr-tvega. Duhovnik je izjavil: Če prinesete potrdilo od zdravnika, da se je obesil v duševni zmedenosti, ga pokopljamo cerkveno, sicer ne. — Zdravnik je napravil izpovednico, da je pokojni kovin-naraki delavec izvršil samomor nedvomno v hipni zmedenosti, saj je znano, da si je žaloš žalil v vinom in da je v vinakem stanju govoril zmedenosti. Toda duhovnik je zahteval, da stavi zdravnika poleg podpisa še pečat. Zdravnika je to ušlo. Če ne verjame mojemu podpisu, potem mu tudi pečata ne dam — in je raztrgal izpovednico. Pogreb se cerkveno ni vršil. Pač pa so de-lavci v protest organizirali lep pogreb same, naročili so godbo, pozvali delavce k pogrebu — in pogreb je bil tako zelo obiskan, kakor le malokdaj. Sodrug Je-ram pa je pokojnika izpregovori-l nekaj besed v slovo. Z župni-šča pa je lahko gledal župnik ta lep pogreb "grešnika".

To je prvi primer. Reven člo-vek si je vzel življenje in zato ga duhovnik ni maral pokopati s svojimi ceremonijami.

Toda če se umori kak bogatejši, "uglednejši" človek, tedaj cerkev rada zatisne oko oko ali pa oba in stori kar more. V Lju-bljani se je te dni neki ugledni finančni svetnik in posestnik za-strupil. Tu ne dela cerkev nobene sinosti. Pravi, da je pokojnik um-ril bogudano in ga bodo pokop-pali cerkveno. Tu cerkev prav-rada verjame, da je napravil sa-momor v hipni zmedenosti.

Da, tudi verniki cerkvi niso vsi enaki. Delavci je delavci, ugledna oseba je ugledna oseba. Najuglednejši pa je denar.

George Washington

Dne 22. febr. se je proslavljala obletnica rojstva George Washingtona kot narodni praznik. Prihodnje leto bo 200 let od rojstva velikega ameriškega narodnega junaka. V to svr-ho je kongres že ustanovil odbor, ki naj pripravi načrte za prosla-vo te dve stoletnici.

Ameriški narod časti Wash-ingtona in Lincolna kot svoja največja predsednika. Ker pa je Lincoln nam toliko bližji v zgo-dovini, imamo o njem jasnejšo sliko kot o Washingtonu. Wash-ington je bil po rojstvu in vzgoji popolnoma različen od Lincolna, kajti on se je rodil med bogatimi veleposestniki Vir-ginije. Divja navrava in pragozd je za onih časov segel prav do neselbin in plantaž. Zveze s dru-gimi kolonijami so bile skoraj nemogoče razum po vodi. Angle-ški naseljenci so živeli v od-daljenih naselbinah in polago-ma so obogateli s izvažanjem to-baka v inozemstvo. Nasproti angleškimi naseljencem na severu (v New England) so virgi-nijski naseljenci prihli prav ma-lo v dotike s puritanskim vpli-vom. Življenje je bilo prosto od moralne strogosti Puritancev in podnebej je bilo milo. Angle-ški način življenja in anglikan-ska cerkev je bila tam odločeval-na.

Washington se je rodil dne 11. februarja. Ker je bil gregori-janski kalendar vpeljan v an-gleških kolonijah dvajset let kasneje, ko je bil datum pomak-njen za 11 dni naprej, je v tej okoliščini razlog, zakaj praznu-jemo dan 22. februarja kot rojst-ni dan Washingtona. Washing-ton je potoval šolo do 16. leta in dobival je tudi privatni po-duk. Tri leta je potem delal kot zemljemer, kateri poklic je bil velikega pomena v novi de-želi. Pri tem se je tudi učil vo-jneške taktike in prakse, kakor vsak grajšček one dobe. Njegov dnevnik v mladosti odseva sliko popolnega virginjskega plemiča.

Da je bil Washington znanaj posebne vrste, priznavajo vsi življenjeplaci, še oni, ki se pri-zadejajo dognati historično resni-co in izbežiti življenjske vse neštete legend, ki so sčas-oma narasle okoli njega. Še za mladih dni je vzrastle do take višine, da je bil najvišji mlade-nič v šoli, znan v soseski po svoji telesni sil. Kot val Vir-giniji postal je dober jahač in o tem je mnogo pripovedi. Njegov-a voja je bila veličastvena, ob-našanje je bilo dostojanstveno mišice na licu bilo se vedno v miru, znak samobladanja — sploh vaa zunanost je zrcalila tip žentlemana. Bil je moralno in fizično pogumen. Ako je bil prepričan, da gre za dobro stvar, zanaoval je svoj cilj trdno, brez omahovanja in potrpečljivost.

V svoji rani vojaški karieri je bil Washington major v an-gleški ekspedidiji proti franco-skim kolonistom in užival popo-lno zaupanje Angležev, ali čim je izbruhnil spor s stare domo-vino rati kolonijalnih pravic, je bil od začetka na strani koloni-stov in je bil izbran delegatom v prva dva "kontinentalna kon-gress". Ne da bi za trenotek se obotavljal, sprejel je vabilo, da bi poveljeval "kontinentalno vojsko", ko so kolonije proglasi-le odprto upore in neodvisnost od Angležev.

Revolucionarna vojska pod poveljstvom George Washing-tona ostane vedno eden izmed pomembnih dogodkov v svetov-ni zgodovini. Washington je imel pred seboj ogromno nalogo preobraziti oboježeno drhal far-marjev v vojsko, zmoglo vojsk-ovati se z izurjenimi vojniki najmočnejše velesile. Dosegel je to s pomočjo nemškega vodi-telja, generala von Steubena, in rad je sprejel sodelovanje ino-zemskih vojskovodij, kot Lafa-yette, Rochambeau, de Kalb, Pu-laski in Kosciuszko. Vojna je trajala več kot šest let in kon-čala se s predajo glavne angle-ške vojske.

Neodvisnost je bila priborje-na, ali bila je resna nevarnost, da bi Amerika degenerirala v ne-količno malih, slabih in sovra-žnih držav. Pravečate vlade ni bilo. Kongres je bil brz moči, ni mogel obdaviči držav in do-bivati njihovo pomoč. Vojaki so dobivali plače v papirju, ki je bil tako brez vrednosti, da — kot je nekdo pisal — plača pol-kovnika ni zadostovala, da bi plačal oves za svojega konja". Med častniki nezadovoljne vojs-ke se je govorilo o proglašenju monarhije. Skupina častnikov je zares predlagala proglasiti Washingtona za kralja. Ta pred-log je Washington označil kot "največjo nesrečo, ki bi mogla zadeti mojo domovino."

Washington, edini vir avtorite-te in zakona tedaj, je bil imen-ovan kandidatom za prvega predsednika in izvoljen. Izbral si je take voditelje, kot Hamil-tona, Knoxa, Jeffersona in Ran-dolpha, da mu pomagajo ustano-viti pravcato centralno vlado re-publike. Bil je popolnoma nov eksperiment na svetu. Washing-ton je služil dva mandata kot predsednik in vsaj tekom neke dobe svojega predsedovanja je poskusil grenkobo nepopolnar-nosti. Ostro so ga napadali, ker je hotel ohraniti mir in na vse načine skušal izogniti se protel-vojni z Angležev. Odbil je vo-jaske intervencije, ki jo je sahte-vala revolucionarna vlada na Francoskom, in proglasil politič-ko profi zavezništvo z evro-pejskimi veleilami. Tudi mogo- njegovih odredb v notranji politiki je bilo podvrženih ostru kritiki, zlasti ko je omejil oblast posameznih držav. Izbruhnil je celo upor proti centralni vladi v nekaterih pokrajnah Pennsylvanije, ali je bil kmalu zatrt.

Ko je Washington odbil, da bi bil tretjič izbran predsednikom, je s tem ustanovil precedent, ka-terega so se Združene države do sedaj vedno držale. Umaknil se je iz javnega življenja v svoje posestvo v Mt. Vernon v Virgi-niji in prepustil naslednikom trdno osnovano republiko. Umrl je dne 14. decembra 1799 v sta-rosti 68 let.

FLIS.

Fedor Mihajlovič Dostojevskij

Ob petdesetletnici njegove smrti

Dne 9. februarja je bilo pet-deset let, odkar je umrl veliki pisatelj Fedor Mihajlovič Dosto-jevskij.

V mladih letih je začel v eks-tremne struje in kot člana komu-nistične skupine Petraškevega smrt s ustrelitvijo, tik pred iz-vršitvijo sodbe pa je pridiral carski sel s sporočilom, da se mu kazen spremeni na štiri leta pri-silnega dela v Sibiriji. Tako je moral Dostojevskij, tedaj že znan pisatelj "Bednih ljudi" v pregnanstvo, o katerem je dejal pozneje: "Sibirija je skladišče najboljših ruskih ljudi. Ne mi-slite, da govorim ironično. Ne, to je zgodovinska resnica o slu-carskega režima in njegovi stru-hopetnosti, ki traja še sto let."

Leta trde pokore v Sibiriji so mu pokazala bistvo trpljenja. Po njegovi lastni izjavi so prav ta leta napravila iz njega pisatelja. Zato je bil hvaležen usodi, da mu je pripravila to preizkušnjo, to "zastrupljeno močnaro in čuvsvo". Sibirija je od vsako-čra, ki je živel tamkaj nasilno od-remen od svojih, terjala odgovor na vprašanje: "Kje je resnica? Čemu vse to trpljenje in beda? Zakaj sta pravičnost in vest o-skrunjeni in razdejani?" Vsa-vočer je Dostojevskij legel s tem vprašanjem spat in se je na-slednje jutro zbudil popolnoma razravan in iscrpan.

Ko je preстал svojo kazen v "Mrtvem domu", so ga vtaknili kot navadnega prostaka med vo-jake nekega sibirskega polka. Dovolili so mu naselitev v Se-mipalatinsk, kjer je živel pod policijskim nadzorstvom, in tam se je seznanil s prvo pomembno žensko svojega življenja.

Ta ženska je bila Marija Di-mitrijeva Iajeva, žena nekega ruskega uradnika, v čigar hišo je imel Dostojevskij prijateljski dostop. Marija Dimitrijeva je bila lepa ženska. Dostojevskij jo imenoje v svojih spisih "du-hovito in krasno". Na pet in tri-desetletnega moža je napravila tako silen vtis, da se ni mogel odtegniti njeni nežnosti in hro-penemu, tem manj, ker je sre-čal to bitje po štirih letih izred-no težkega življenja. Vendar se je v njegovi duši takoj porodil konflikt, kajti Marija Dimitri-jeva je bila žena njegovega pri-jatelja, ki mu je bil dolžan toli-ko hvaležnosti! Zato je skrival svojo strastno ljubezen do nje in je čakal, da je njen mož umrl. Šele potem ji je razodel svojo ljubezen.

Toda prišlo je novo razoča-ranje. Marija Dimitrijeva je bila zaljubljen v revnega učitelja Vergunova in se je obota-vljala postati žena Dostojevsk-ega. Končno se je poročila s njim iz gmotnih nagibov. Sreča je bila torej od vsega početka skaljena, kajti žena Dostojev-sk-ega se ni hotela odreči svojih ljubezni do Vergunova in je do-segla, da je spremljal njen srčni izvoljenec novoročena v Pe-trograd, kjer se je čutil Dosto-jevskij ponižanega zakonskega moža, a je kljub temu iskal in našel pomoč za tekmeča v ljube-zi in sreči. "Na kolonih" je pro-sil svoje prijatelje in znance, naj vendar pomagajo Vergunovu, da ne propade. O tej ljubezni je Dostojevskij dejal: "Kdor ljubi, ne preudarija. Kdor ljubi čisto in se prepriča, da ima ženaka na-pake, ljubi" baš te napake na-njej. Takšna je ljubezen ...

Ta zakoniti "trikot" pa je kmalu postal nevzdržen. Dosto-jevskij je zapustil Marijo Dimi-trijevo, ker ni hotel biti na po-ti njenemu nagnjenju do učitelja Vergunova. Navzlic temu pa je skrbel za njeno gmotno blaginjo in jo podpiral. Ko je Marija zbolela, je bdel ob njeni postelji in delal noč in dan, da bi z nje-govimi sredstvi popravila zdra-vlje.

Kmalu na to je stopila v življenje Dostojevsk-ega druga žena, sibirskinja Polina Suzlova, v katero se je zaljubil Dostojevskij na prvi pogled. Po-lina je sponzovala v Dostojev-skem velikega umetnika in je kmalu privolila v njegovo ljube-zen. Ko je ložala Marija Dimi-trijevo na smrti postelji, je iz-važala Ekipa Dostojevsk-ega na potovanje na Zapad. Dostojev-

skij, ki je bil silno razočaran nad svojim prvim zakonom, je menil, da najde v Polini potrebno ute-ho. Toda slučaj, ki ga je zadržal nekaj dni v Petrogradu, ga je poučil, da je življenje vrsta ne-prestanih razočaranj. Polina se je sama odpeljala v Pariz, kjer se je seznanila s nekimi špan-skim pesnikom plantaž in je klinčno sporočila Dostojevskemu, da se je zaljubila vanj. Dosto-jevskij je v besni ljubosumnosti odpotoval nemudoma v Pariz, kjer je našel Polino v položaju, ki mu je dovoljeval samo prija-teljsko razmerje z njo. Sele ko jo je Španec zapustil, se mu je posrečilo Polino pregovoriti, da se je odpeljala z njim v Wiesba-den, kjer se je vdal strastni i-gri. Kakor uklet je prebil vse gotovine. Docela razravan je od-potoval v Pariz, odkoder je pisal bratu, da je nehal leka! areo.

Poslovne zadeve so ga primo-rale k povratku v Rusijo. Ker je bil zelo zadolžen, je moral pi-sati zelo naglo. Ker ni mogel pisati sam, je iskal stenografa. Profesor stenografije Olhin mu je priporočil svojo najboljšo u-čenko, Ano Grigorijevno Snitki-reno, mlado, dvajsetletno dekle, ki je odlično dovršila gimnazijske študije. Njej je Dostojevskij diktiral roman, ki ga je založnik zahteval v točno določenem ča-su. Ko je bil roman dovršen, je Dostojevskij opazil, da ga Ana Grigorijevna ljubi. Ker mu je smrt ugrabila brata in se je ču-til zelo osamel, ji je napravil ženitno ponudbo in sta se vzela. Njemu je bilo štiri in štirideset let, njej pa dvajset. Toda imela je arce in je dala Dostojevsk-emu vse tisto, kar je zaman iskal pri drugih ženskah.

Z vstopom Ane Grigorijevne v življenje Dostojevsk-ega se je začela srečna doba pisateljevega življenja. Ana Grigorijevna pa ni imela v tem zakonu zavidi-livega položaja. Morala je ščititi moža pred vnanjimi napadi, pred upniki, morala se je boriti s založniki za spodobne plačel-ke nagrade in oskrbovati Dosto-jevsk-ega romane s prepial na čisto, kar je bilo zelo neprilčno delo. Z veliko potrpečljivostjo je prenašala možovo občutljivost in mu lajšala duševne in telesne bolečine.

Ana Grigorijevna je bila so-trudnica vseh velikih zadnjih romanov Dostojevsk-ega, od "I-gralov" do "Bratov Karamazo-vih", a tudi priča velike slave, ki jo je pisatelj doživel na kon-cu svojega življenja.

Pol leta pred smrtjo je Dosto-jevskij srečal na Nevskem pro-spektu znanca, ki je govoril s njim o katedrali Matere božje v Kazanu. Znanec je vprašal pi-satelja, kam vodi nemir in zme-da podobnih dni in Dostojevskij mu je odvrnil: "Rad bi malo mo-lil — ampak ne v tej cerkvi" pri-tem je pokazal s prstom na ve-liko krasno zgradbo — "tja ne-grem. Ne morem priti v pravo razpoloženje. Vse mi je preveč bleščajo, prej oficijelen objekt za razgledovanje kakor molitnica." In potem je rekel: "Nedavno so pred temi svetili zidovi in ko-lonadami policaji in orožniki s nagajkami bili naše dijakke do krvi. Tega ne morem pozabiti! To je strasno in prostaško. Ne, rajši grem v preprosto, majhno cerkev, kjer gore stromešne sve-čile in vlada mir in pokoj. Dož-leti hočem mistično lepoto reli-gije ...

Kmalu po tem dogodku je Dostojevskij umrl. Tisoči so spre-mili velikega mrtveca na njegovi zadnji poti. In mučen je bil položaj, ko je morala množica policije in orožništva skrbeti za red in mir ... (Živ. in svet.)

Zavarovanje zoper brezposelnost

Baltimore, Md. — Tukajšnja postojanka Konferenca za pro-gresivno delavsko akcijo podpi-ra predlogo glede državnega za-varovanja proti brezposelnosti, katero je predložil v državni zbornici Frank Hirt, član Amalgamated Clothing Workers u-nije. Predlogo podpirajo tudi delavske organizacije in sociali-stična stranka.

Ali ste naročeni na dnev-nik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

